

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2015–2019

Päivitys 2018-2019

Dnro V/61323/2017
Päiväys 15.8.2017
ISSN-L 2242-2587
ISSN 2242-2587 (Verkojulkaisu)
ISBN 978-952-5978-59-9 (pdf)

Helsinki 2017

KUVAILELEHTI

Julkaisun nimi

Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2015-2019.
Päivitys 2018-2019.

Julkaisija

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)

Julkaisun päivämäärä

15.8.2017

Dnro

Dnro V/61323/2017

Tiivistelmä

Valvira on valmistellut valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman vuosille 2015–2019. Tämä on valvontaohjelman päivitys vuosille 2018-2019. Valvontaohjelmassa on otettava huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet. Valvontaohjelmalla ohjataan kuntien suunnitelmallista valvontaa. Ohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti sekä edistää tupakkalain tavoitteiden toteutumista.

Avainsanat (asiasanat):

valvontaohjelma, valvontasuunnitelma, tupakkalaki, suunnitelmallinen valvonta

ISSN-L

2242-2587

ISSN

2242-2587 (Verkkajulkaisu)

ISBN

978-952-5978-59-9 (pdf)

Sisällys

1	Yleistä	5
2	Toimintaympäristö	6
3	Valvonta- suunnitelman sisältö	9
3.1	Tarkastus.....	10
3.2	Riskinarviointi ja tarkastustiheys	10
3.3	Valvonnassa käytettävät menetelmät	11
3.4	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi.....	11
3.5	Muut suunnitelmassa huomioitavat asiat	12
4	Tupakkalain valvonnan painopisteet.....	13
5	Valvontaohjelmakauden arviointi	15
Liitteet		
	Liite 1. Tupakkalain mukaisten kohdetyyppien tarkastustiheys ja tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika	16

1 Yleistä

Valvira laatii tupakkalain toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman. Valvontaohjelmassa on otettava huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet.

Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma ja sen perusteella annettava ohjaus paikallisen valvontasuunnitelman laatimiseksi perustuu tupakkalakiin (549/2016, 83 §) sekä ympäristöterveydenhuollon yhteiseen ohjelmaan ja siinä sovittuihin periaatteisiin.

Valvontaohjelma on tupakkalain mukaan tarkistettava tarvittaessa. Lainsäädännössä vuonna 2016 tapahtuneet muutokset aiheuttivat tarpeen valvontaohjelman tarkistamiseen. Tämä valvontaohjelma on päivitys vuodelle 2018-2019 ja se koskee ohjelmakauden 2015-2019 tupakkalaissa tarkoitettua suunnitelmallista valvontaa, jota kunta toteuttaa valvontasuunnitelmallaan.

Tupakkalain valvontaohjelman tavoitteena on

- yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta sekä
- valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla kohdistaa rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään tupakkalain tavoitteiden toteutumista.

2 Toimintaympäristö

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet muun muassa tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Muutosten myötä täysin savuttomat tilat ja alueet ovat lisääntyneet sekä laajentuneet ja tupakkatuotteiden sekä nikotiininesteiden myynnistä on tullut luvanvaraista toimintaa. Tupakkalain valvonnan näkökulmasta lainsäädännön muutokset ovat vähentäneet suunnitelmallisen valvonnan tarvetta tupakointikieltojen ja -rajoitusten puolella, mutta toisaalta lisänneet valvontatarvetta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden sekä niiden myynnin osalta.

Euroopan unionin uusi tupakkatuotedirektiivi tuli voimaan 19.5.2014. Direktiivi saatettiin osaksi kansallista lainsäädäntöä tupakkalain kokonaisuudistuksen voimaantulon myötä 15.8.2016. Tupakkalain soveltamisala laajeni samalla koskemaan tupakkatuotteiden lisäksi sähkösavukelaitteita, niissä käytettäviä nesteitä (nikotiinillisia ja nikotiinittomia) sekä poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita (esim. yrtsavukkeita, vesipiipputupakkaa). Direktiivistä suoraan johtuvat uudet säännökset koskevat muun muassa tupakkalain piirissä olevien tuotteiden ominaisuuksia sekä niistä viranomaisille tehtäviä (ennakko)ilmoituksia. Myös tuotepakkauksia koskeva sääntely tulee pääsääntöisesti suoraan tupakkatuotedirektiivistä. Direktiivin täytäntöönpanon lisäksi tupakkalakiin tuli kansallista lisäsääntelyä koskien muun muassa etämyyntiä, tukkumyynnin ilmoituksenvaraisuutta sekä tupakointikieltoja. Myyntiä koskevia kieltoja ja rajoituksia laajennettiin koskemaan myös tupakkalain piiriin tulleita uusia tuotteita.

Edellä kuvattujen lakimuutosten sekä ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhdenmukaistamisen vuoksi Valvira julkaisee syksyllä 2017 uudet valtakunnalliset tarkastuslomakepohjat tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikkojen sekä tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvontaan. Lomakepohjat on tarkoituksenmukaista ottaa kunnassa käyttöön heti niiden julkaisun jälkeen. Tarkastuslomakepohjia kehitetään saadun palautteen perusteella. Lomakepohjat on tarkoitus saattaa sähköiseen muotoon VATI-tietojärjestelmähankkeen yhteydessä.

Terveydensuojelu- ja tupakkalain valvonnan ohjaamiseksi on kehitetty arviointi- ja ohjauskäyntimallia aluehallintovirastojen vuosina 2015 ja 2016 tekemien arviointi- ja ohjauskäyntien pohjalta. VYHA-järjestelmään on valmisteltu lomake- ja kysymysmallia, jonka avulla saadaan jatkossa kerättyä valvontayksiköistä hyvät käytännöt sekä havainnot kehitettävistä ja korjattavista osa-alueista yhdenmukaisella tavalla.

Työnjako tupakkalain alaisten tuotteiden, vähittäismyyntipakkausten ja markkinoinnin valvonnassa

Valviralla ja kunnalla on osittain päällekkäinen toimivalta valvoa tupakkalain alaisia tuotteita sekä niiden vähittäismyyntipakkauksia ja markkinointia (TupL 6 § ja 8 §). Valviran ja kunnan tekemän valvonnan välinen työnjako riippuu siitä, mitä em. seikoista valvotaan.

Valviran ja kunnan välisellä toimivalla työnjaolla varmistetaan, että

- tupakkalain alaisia tuotteita ei markkinoida paikallisesti tai valtakunnallisesti,
- markkinoille ei pääse tupakkalain vastaisia tuotteita ja
- markkinoille jo mahdollisesti päässeet säännösten vastaiset tuotteet eivät päädy kuluttajien saataville.

Valvira antaa tarvittaessa tulkintaohjeita yleisten toimintaperiaatteiden ja yhtenäisen valvontakäytännön aikaansaamiseksi koko maassa.

Vähittäismyyntipakkauksien valvonta

Kunnan osalta toimivalta vähittäismyyntipakkausten valvontaan seuraa tupakkalain 8 §:ssä säädetystä kunnan tehtävästä valvoa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä sekä tupakkalain 31 §:ssä säädetystä vähittäismyyntipakkausia koskevasta yleissäännöksestä. Yleissäännöksen mukaan tupakkalain alaisia tuotteita saa myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille ainoastaan tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten sekä asiaa koskevan EU:n lainsäädännön mukaisissa vähittäismyyntipakkauksissa.

Kunta valvoo, että tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikoissa myytävien tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat säännösten mukaisia. Mikäli kunta havaitsee myynnissä olevan vähittäismyyntipakkausia, joiden säännöstenmukaisuus on kyseenalainen tai jotka ovat ilmeisen lainvastaisia, on siitä ilmoitettava viivytyksettä Valviralle. Kunta huolehtii lisäksi siitä, että vähittäismyyjä ei jatka ilmeisen lainvastaisen tuotteen myyntiä kuluttajille.

Valviran toimivallasta vähittäismyyntipakkausten valvonnassa säädetään tupakkalain 6 §:ssä. Valvira valvoo vähittäismyyntipakkausia pääsääntöisesti Valviralle tehtyjen ilmoitusten perusteella ja ryhtyy tarvittaessa tupakkalaissa säädettyihin toimenpiteisiin tuotteen maahantuojan tai valmistajan suhteen.

Tuotevalvonta

Kunnan osalta toimivalta tupakkalain alaisten tuotteiden valvontaan seuraa tupakkalain 8 §:ssä säädetystä kunnan tehtävästä valvoa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä sekä tupakkalain luvuista 3 ja 4, joissa säädetään tuotteiden vaatimuksista. Tupakkalaissa säädetään, ettei kuluttajille saa myydä tai muutoin luovuttaa tuotteita, jotka eivät täytä 3 ja 4 luvuissa säädettyjä vaatimuksia.

Kunta ei tee varsinaista tuotevalvontaa, vaan valvoo yleisellä tasolla, esimerkiksi vähittäismyyntipakkausista tehtävin havainnoin, että myynnissä olevat tuotteet täyttävät tupakkalain tuotteille säädetyt vaatimukset. Näin ollen kunta valvoo käytännössä esimerkiksi sitä, ettei myynnissä ole savuketta tai kääretupakkaa, jossa on tunnusomainen tuoksu tai maku. Jos kunta havaitsee tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikassa tuotteita, joiden säännösten mukaisuus on kyseenalainen tai jotka ovat ilmeisen lainvastaisia, on siitä ilmoitettava välittömästi Valviralle. Kunta huolehtii lisäksi siitä, että vähittäismyyjä ei jatka ilmeisen lainvastaisen tuotteen myyntiä kuluttajille.

Valviran toimivallasta tupakkalain alaisten tuotteiden tuotevalvonnassa säädetään tupakkalain 6 §:ssä. Valvira valvoo tupakkalain alaisia tuotteita paitsi

sille tehtyjen ilmoitusten perusteella, myös tupakkalain edellyttämien tuoteilmoitusten perusteella. Valvira ryhtyy tarvittaessa tupakkalaissa säädettyihin toimenpiteisiin tuotteen maahantuojaan ja valmistajan suhteen.

Markkinointikiellon valvonta

Valvira ja kunnat valvovat yhdessä tupakkalain 9 luvussa säädettyä markkinointikieltoa (TupL 6 § ja 8 §). Työnjako määräytyy pitkälti sen mukaan, voidaanko tupakkalain vastainen markkinointitoimi estää riittävän tehokkaasti kunnan toimenpitein vai onko toiminta niin laajalle ulottuvaa, että se edellyttää valtakunnallista päätöksentekoa.

Kunta valvoo, ettei tupakkalaissa olevaa markkinointikieltoa rikota sen alueella. Esimerkiksi paikallislehdessä tai paikkakunnalla kotitalouksiin jaettavissa julkaisuissa olevaan markkinointiin voidaan puuttua tehokkaasti kunnan huomautuksin. Kunta voi tarvittaessa kieltää toiminnan tupakkalain 96 §:n mukaisesti ja asettaa kiellon tehosteeksi uhkasakon (TupL 105 §).

Tehokkaan valvonnan edellytys on, että Valvira saa mahdollisimman nopeasti tiedon markkinointitoimista, jotka on toteutettu laaja-alaisesti. Kunnan tupakkalakia valvovan viranomaisen onkin ilmoitettava havainnoistaan viivytyksettä Valviralle. Samalla on selvitettävä, missä ja milloin markkinointia on toteutettu, sekä annettava mahdolliset tiedot markkinoinnin toimeenpanijasta tai tilaajasta.

Valvira voi ryhtyä tupakkalain edellyttämiin toimenpiteisiin, jos tupakkalain vastainen markkinointi on toteutettu koko maassa taikka samanaikaisesti usean kunnan tai aluehallintoviraston alueella. Valvira voi ratkaista yhdenkin kunnan alueella toteutetun yksittäisen valvonta-asian, mikäli tapaus edellyttää uutta tupakkalain tulkintaa.

3 Valvonta- suunnitelman sisältö

Tupakkalain valvontasuunnitelman laatimista ohjaavat tupakkalaki ja tupakkalain valtakunnallinen valvontaohjelma.

Tupakkalaki 84 §

Kunta laatii ja hyväksyy tupakkalain noudattamisen säännöllistä valvontaa koskevan tupakkalain valvontasuunnitelman (jäljempänä valvontasuunnitelma). Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Valvontasuunnitelmassa otetaan huomioon valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Valvontasuunnitelmaan kirjataan tupakkalain mukainen valvonta, joka on mahdollista suunnitella etukäteen. Tupakkalain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi:

- tupakointitilalliset ravintolat
- tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynti on luvanvaraista ja tukkumyynti ilmoituksenvaraista toimintaa. On hyvä huomioida, että poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, sähkösavukelaitteiden, tupakan vastikkeiden (esim. nikotiinittomat sähkösavukeneesteet, yrttinuuska) ja tupakointivälineiden myynti on vapaasti harjoitettavaa elinkeinotoimintaa, joka ei edellytä erillistä lupaa tai ilmoitusta. Tällaisia myyntipaikkoja voivat olla muun muassa liikkeet, jotka myyvät pelkästään esimerkiksi vesipiippuja ja niissä käytettäviä yrttiseoksia, sähkösavukelaitteita ja nikotiinittomia nesteitä tai tupakointivälineitä. Toisaalta samaan kategoriaan kuuluvat myös esimerkiksi koruliikkeet, joiden valikoimissa on korujen lisäksi tupakointivälineitä, esimerkiksi tupakansytyttimiä. Edellä mainittujen myyntipaikkojen heterogeenisyys huomioiden, valvontaohjelmassa ei aseteta tavoitteita ko. valvontakohteiden suunnitelmalliselle valvonnalle. Tällaisten valvontakohteiden sisällyttäminen suunnitelmallisen valvonnan piiriin vaatii tapauskohtaista harkintaa paikallistasolla.

Tupakkalain mukaista suunnitelmallista valvontaa yksinkertaistettiin ohjelmakauden 2015-2019 alussa. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistettiin tuolloin sellaiset kohdetyypit, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty. Tällaisia kohdetyyppejä ovat muun muassa täysin savuttomat ravintolat, päiväkotien ja oppilaitosten sisätilat ja ulkoalueet sekä virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatut sisätilat.

3.1 Tarkastus

Valvontasuunnitelmaan kirjataan tarkastuksen tavoite ja sisältö vähintään valvontakohtetyypeittäin. Tarkastusten määrittelyssä tuodaan esille, minkä lain perusteella tarkastuksia tehdään ja mitä toimenpiteitä ne erilaisissa kohteissa pitävät sisällään (esitys kohtetyypeittäin tai kohteittain). Tämä on tärkeää, koska valvontakohteeseen voi kohdistua usean eri ympäristöterveydenhuollon lain mukaista valvontaa.

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalain asettujen vaatimusten mukaisia. Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehotuksia ja määräyksiä, jotta lain edellytykset toteutuvat. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten.

Valvira julkaisee syksyllä 2017 tarkastuslomakepohjat tupakkalain mukaisen valvontakohteiden tarkastamista varten (ks. kohta 2 Toimintaympäristö). Lomakkeet ohjeineen löytyvät Valviran ympäristöterveydenhuollon ekstranetistä, tupakkaekstranetin kohdasta Asiakirjamallit.

Tupakkalain toteutumista voidaan valvoa samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Esimerkiksi elintarvikemyymälöihin ja kioskeihin kohdistuvan muun ympäristöterveydenhuollon lain mukaisen tarkastuksen yhteydessä on luontevaa valvoa myös tupakan myyntiä ja markkinointia koskevia säännöksiä tupakkalain perusteella sekä nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntiä lääkelain perusteella. Joissakin terveydensuojelulain mukaisissa tarkastuskohteissa, kuten päiväkodeissa ja oppilaitoksissa, on terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä usein perustelua tarkastaa samalla tupakkalain noudattaminen (ei suunnitelmallista valvontaa). Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään tarkastuskohteeseen tupakkalain mukainen tarkastus.

3.2 Riskinarviointi ja tarkastustiheys

Tupakkalain suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevat kohteet on tarkastettava riittävän usein ja siten, että oleellimmat tupakkalain näkökohdat tulevat tarkastuksissa huomioiduksi.

Liitteessä 1 on esitetty kohtetyyppikohtainen tarkastustiheys. Tämä on lähtökohtana valvontasuunnitelmaa laadittaessa, mikäli kohteelle ei ole tehty riskinarviointia. Valvontasuunnitelmassa on syytä selvittää, kuinka riskinarviointi on toteutettu ja miten se on vaikuttanut tarkastustiheyteen.

Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Vähimmäistarkastustiheys on 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein. Riskinarviointi perustuu muun muassa kohteesta kerättyyn valvontatietoon sekä toiminnanharjoittajan suhtautumiseen tupakkalain säännöksiin. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynnin osalta valtakunnallisen valvontaohjelman tarkastustiheyttä ei ole perusteltua vähentää riskinarvioinnin perusteella. Valvontaohjelman painopisteinä oleviin kohteisiin on syytä kohdistaa valvontaa tai muita toimenpiteitä (kuten esimerkiksi kouluttamista) sinä ajanjaksona, jolloin ne ovat valvontaohjelman painopisteinä.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat:

- Valvontahistoriasta ilmenevät aiemmat rikkomukset taikka muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin
- Omavalvonnan puutteellisuus (tupakkalain alaisten tuotteiden myynti, ravintoloiden tupakointitilat)
- Tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja/tai mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, sairaat)

3.3 Valvonnassa käytettävät menetelmät

Tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevilla tarkastuskäynneillä ilmassa voidaan todeta olevan tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden savua tai höyryä, jos se on nähtävissä, haistettavissa tai tunnettavissa. Jos tarkastusta suorittavalla henkilöllä on jokin hajuaistin toimintaan vaikuttava sairaus tai haitta, on tarkastukseen osallistuttava myös sellaisen viranhaltijan, jolla ei ole hajuaistin toimintaan vaikuttavaa sairautta tai haittaa. Savun tai höyryn kulkeutumisista voidaan lisäksi selvittää merkkiainetutkimuksella. Aistinvarainen arviointi tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonnassa on suositeltavin menetelmä savun tai höyryn havainnointiin, sillä nykyiset mittausmenetelmät niiden havaitsemiseksi ovat rajalliset.

Tupakkalain myyntiä ja markkinointia koskevien säännösten valvontaan ei yleensä liity näytteenottoa, mutta se on kuitenkin tietyissä tilanteissa mahdollista. Valvontasuunnitelmassa esitetään, missä laboratoriossa viranomaisvalvontaa varten otetut näytteet tutkitaan. Valvira voi tehdä näytteenottopyyntöjä kunnalle yksittäisissä valvontaan liittyvissä asioissa. Näihin liittyvistä käytännön järjestelyistä sovitaan tapauskohtaisesti.

Pelkkä näytteenotto ilman muita valvontatoimia ei ole tässä ohjelmassa tarkoitettu tarkastus.

3.4 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Raportointia käsitellään ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa kappaleessa 2.8.

Tupakkalain valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa. Valvontasuunnitelman tarkistamisen tarkoituksena on huolehtia siitä, että kunnan valvontasuunnitelma on ajantasainen ja huomioi mahdolliset muutokset valvontakentässä. Käytännössä valvontasuunnitelman tarkistaminen edellyttää siten myös aiemman valvontasuunnitelman toteuman osittais- tai kokonaisarviointia. Valvontakentän jatkuva muutos huomioiden, on suositeltavaa, että valvontasuunnitelma tarkistetaan tietyin valvontasuunnitelmassa erikseen mainituin määräajoin. Valvontasuunnitelman tarkistamisen osalta on huomioidava, että VYHA-tietojärjestelmän päivämäärät asettavat rajoituksia sille, milloin kunnat voivat raportoida valvontasuunnitelmien toteutumista aluehallintovirastoihin.

3.5 Muut suunnitelmassa huomioitavat asiat

Tupakkalain valvontaan varattuja resursseja on hyvä suunnata entistä vaikuttavampaan suuntaan käyttämällä aiempaa tehokkaampia toimintamuotoja. Tiettyjen valvontakohdetyyppien, kuten esimerkiksi ulkona järjestettävien yleisten tilaisuuksien, kohdalla voidaan tarkastustoiminnan rinnalla tai sijaan käyttää toiminnanharjoittajille järjestettäviä yhteiskoulutuksia.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva tupakkalain tarkoittama valvonta ja siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Tällaista toimintaa ovat esimerkiksi

- valitukset tai ilmiannot, jotka koskevat mm. tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, markkinointi-, esiläpito- tai tupakointikieltojen rikkomista.
- vähittäismyyntilupahakemusten käsittely
- asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely
- toimiminen tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana.

On hyvä huomioida, että suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on epäily tupakkalain säännösten rikkomisesta.

Valvonnan maksullisuus

Tupakkalain mukainen valvonta on maksullista. Valvontaa koskevat maksut perustuvat

- myyntiluvan tai -ilmoituksen käsittelyyn
- myyntiluvan haltijaan tai -ilmoituksen tekijään kohdistuvaan vuosittaiseen valvontamaksuun

Tupakkalain mukaan kunta perii vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisen, myyntipistekohtaisen valvontamaksun siltä, jolla on uuden tai vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa, sekä siltä, joka on tehnyt uuden tupakkalain mukaisen tukkumyynti-ilmoituksen. Valvontamaksu on enintään 500 euroa myyntipistettä kohden, jos myynnissä on vain tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä. Jos myynnissä on molemmat tuoteryhmät, valvontamaksu peritään enintään kaksinkertaisena.

Kaikki tupakkalain mukaisen valvonnan kustannukset katetaan vuosittaisista myynnin valvontamaksuista saaduilla tuloilla. Muu tupakkalain mukainen valvonta on näin ollen maksutonta.

Maksullisuutta käsitellään myös ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valvontaohjelmassa kohdassa 1.4.3.

4 Tupakkalain valvonnan painopisteet

Tupakkalain valvonnan painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uudet tarpeet. Kunta huomioi valvontasuunnitelmaa laatiessa valvontaohjelmakauden 2015-2019 painopistealueet, joiden tarkoituksena on edesauttaa tupakkalain ja tupakkapolitiikan tavoitteiden toteutumista. Kunta itse määrittelee valvontasuunnitelmassaan, millä tavalla painopistealueet huomioidaan kunnan alueella tehtävässä tupakkalain valvonnassa.

Valvontaohjelman suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistettuihin kohde-tyyppeihin voidaan kohdistaa suunnitelmallista valvontaa silloin, kun valvontakohde-tyyppi on valvontaohjelman painopistealueena. On edelleen suositeltavaa, että suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistuneiden kohde-tyyppien osalta tupakkalain toteutumista valvotaan muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä.

Tupakkalain valvontaohjelmassa 2015-2019 painopistealueet määritellään erikseen tupakointikieltoihin ja –rajoituksiin sekä tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiin ja markkinointiin.

Tupakointikiellot ja –rajoitukset

Tupakointi on tupakkalain mukaan pääsääntöisesti kielletty sisätiloissa, jotka ovat yleisön, työntekijöiden tai asiakkaiden käytössä. Tupakointi voidaan kuitenkin sallia tällaiseen sisätilaan rakennetussa erillisessä tupakointitilassa, joka on hyväksytty tupakointiin maankäyttö- ja rakennuslain nojalla. Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan alueelle, jolla tupakointi on kielletty. Tupakointitila ei saa olla sellaisen sisätilan yhteydessä, joka on pääasiassa alle 18-vuotiaiden käytössä. Ravintoloiden tupakointitilalle on säädetty tupakkalain 77 §:ssä lisävaatimuksia muun muassa tupakointitilan koon osalta.

Ravintoloiden tupakointitiloja koskeva sääntely tuli voimaan vuonna 2007. Vanhimmat tupakointitilat ovat näin ollen saavuttaneet 10 vuoden iän. Tupakointitilojen toimivuuden kannalta on olennaista, että tiloja on huollettu tarvittavin väliajoin. Ravintoloiden tupakointitilojen valvonnassa on olennaista kiinnittää huomiota tupakointitilan omavalvontavelvoitteiden toteutumiseen, laitteiston huoltoon sekä toimivuuteen. Tupakointilasta ei saa levitä savua niihin tiloihin, joissa tupakointi on kielletty. Ravintoloiden tupakointitilat ovat tämän vuoksi tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonnassa painopistealueina vuosina 2018-2019.

Toimintavuosi	2015	2016	2017	2018	2019
Tupakointikiellot ja -rajoitukset		Ulkoalueilla järjestettävät yleiset tilaisuudet		Ravintoloiden tupakointitilat	

Tupakkalain alaisten tuotteiden myynti ja markkinointi

Vuonna 2016 voimaan tulleen tupakkalain soveltamisala laajeni koskemaan tupakkatuotteiden lisäksi myös sähkösavukelaitteita, niissä käytettäviä nesteitä (nikotiinillisia ja nikotiinittomia) sekä poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita (esim. yrttisavukkeita, vesipiipputupakkaa). Toiminnanharjoittajan näkökulmasta lakimuutos on lähtökohtaisesti tarkoittanut merkittäviä muutoksia toiminnan järjestämiseen, etenkin niiden tuotteiden osalta, jotka ovat tulleet uutena tupakkalain soveltamisalan piiriin. Tämän vuoksi tupakkalain valvontaohjelman painopistealueina myynnin ja markkinoinnin osalta ovat erikoisliikkeet, jotka myyvät lähes yksinomaan tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita.

Toisena merkittävänä osa-alueena myynnin ja markkinoinnin kannalta ovat tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset. Uudessa tupakkalaissa vähittäismyyntipakkausten ominaisuuksia säädellään erittäin yksityiskohtaisesti. Muuttunut sääntely koskee pääsääntöisesti kaikkia uuden tupakkalain piirissä olevia tuotteita ja niiden vähittäismyyntipakkauksia. Vähittäismyyntipakkaukset ovatkin toisena painopistealueena vuosina 2018-2019 myynnin ja markkinoinnin valvonnassa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä niiden tuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin, jotka ovat tulleet uutena tupakkalain soveltamisalan piiriin.

Toimintavuosi	2015	2016	2017	2018	2019
Myynti ja markkinointi	Tupakan vastikkeiden ja tupakkajäljitelmien mainonnallinen esillepano			Erikoisliikkeet sekä vähittäismyyntipakkaukset	

5 Valvontaohjelmakauden arviointi

Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnin lähtökohdan muodostavat kuntien valvontasuunnitelmat ja niiden toteutumisesta tehdyt arvioinnit. Tavoitteena on, että AVIt arvioivat valvontasuunnitelmat kerran valvontaohjelmakaudella arviointi- ja ohjauskäyntien yhteydessä. Arviointi- ja ohjauskäyntien raporttien pohjalta voidaan tarkastella valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman ohjaavuutta ja sitä, kuinka asetetut tavoitteet ovat toteutuneet.

Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan, miten hyvin valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma ohjaa tupakkalain suunnitelmallista valvontaa. Lisäksi arvioidaan suunnitelmallisen valvonnan kattavuutta sekä sitä, onko valvontaohjelman painopisteiden avulla lisätty valvonnan vaikuttavuutta. Tärkeää on myös tarkastella painopisteiden näkymistä ja toteutumista valvonnassa.

Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa on oleellista tarkastella myös sitä, miksi tavoitteisiin ei ole päästy tai mitkä tekijät ovat tukeneet tavoitteiden toteutumista. Toisaalta valvontaohjelman toteuman arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota siihen, millä tavalla valvonnan tavoitteiden toteutumista sekä valvonnan vaikuttavuutta voidaan parantaa seuraavalla valvontaohjelmakaudella.

Liite 1. Tupakkalain mukaisten kohdetyyppien tarkastustiheys ja tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika.

Tupakkalain mukainen kohdetyyppi		Tarkastustiheys/vuosi
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on erillinen tupakointitila	0,3
Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja esilläpito	Vähittäismyynti (myös tukkumyymälät, joissa on vähittäismyyntiä)	0,5
	Tupakkatuotteiden tukkumyynti	0,5

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

PL 210

00281 Helsinki

Mannerheimintie 103b, 00280 Helsinki

Koskenranta 3, 96100 Rovaniemi

Puhelin 0295 209 111

Faksi 0295 209 700

Sähköposti: [kirjaamo\(at\)valvira.fi](mailto:kirjaamo(at)valvira.fi)

www.valvira.fi